



REPUBLIKA E KOSOVËS - РЕПУБЛИКА КОСОВО - REPUBLIC OF KOSOVO
GJYKATA KUSHTETUESE
УСТАВНИ СУД
CONSTITUTIONAL COURT

Prištine, 17 Ağustos 2011
Nr.ref: RK 129/11

KABUL EDİLMEZLİK KARARI

Dava no: KI 21/10

Başvurucu

Arta Hyseni

Kosova Yüksek Mahkemesinin A Nr. 1030/2009 sayı ve 12 Şubat 2010 tarihli kararının Anayasaya uygunluğunun değerlendirilmesi

KOSOVA CUMHURİYETİ ANAYASA MAHKEMESİ

Aşağıdaki yapıdadır:

Enver Hasani, Başkan
Kadri Kryeziu, Başkanvekili
Robert Carolan, Yargıç
Altay Suroy, Yargıç
Almiro Rodrigues, Yargıç
Snezhana Botusharova, Yargıç
Ivan Čukalović, Yargıç
Gjyljeta Mushkolaj, Yargıç
Iliriana Islami, Yargıç

Başvurucu

1. Başvurucu, Podujeve Belediyesine bağlı Llapashtica e Poshtme köyü mukimi Bayan Arta Hyseni'dir.

İtiraz Edilen Karar

2. Kosova Yüksek Mahkemesinin A Nr. 1030/2009 sayı ve 13 Şubat 2010 tarihli kararıdır.

Yasal Dayanak

3. Anayasanın 113.7 maddesi, 03/L-121 sayı ve 15 Ocak 2009 tarihli Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasanın (bundan sonra "Yasa" şeklinde anılacaktır) 20. maddesi ile Kosova Cumhuriyeti Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün (bundan sonra "İçtüzük" şeklinde anılacaktır) 56 (2) kuralı.

Dava Konusu

4. Başvurucu, 30 Mart 2010 tarihinde Kosova Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Başvurucu, 15 Kasım 2009 tarihinde yapılan yerel seçimlerden sonra açıklanan sonuçlar neticesinde Podujeve Belediyesi Azalığına seçilmemesi üzerine Seçim İtiraz ve İhbar Komisyonuna (SİİK) yaptığı başvurudan sonra çıkan karara ilişkin Kosova Yüksek Mahkemesi nezdinde yaptığı itirazına karşılık çıkartılan A Nr. 1030/2009 sayı ve 13 Şubat 2010 tarihli kararına itiraz etmektedir.
5. Başvurucu şu anayasal hükümlerin ihlal edildiğini ileri sürmektedir: Anayasanın 3 ve 24. maddeleri [Kanun Önünde Eşitlik], 45. madde [Seçme ve Seçilme Hakkı].

Davanın Mahkemeye Geliş Biçimi

6. Başvurucu 30 Mart 2010 tarihinde Anayasa Mahkemesine başvurmuştur. Mahkeme Başkanı raportör yargıç görevine Yargıç Ivan Çukalović'i, ön inceleme heyetine ise Enver Hasani başkanlığında yargıçlar Kadri Kryeziu ve Iliriana Islami'yi tayin etmiştir.

Olguların Özeti

7. Başvurucu, 15 Kasım 2009 tarihinde Kosova'da yapılan yerel seçimlerde Podujeve Belediye Meclisi azalığına adaydı. Merkez Seçim Komisyonu (MSK) tarafından açıklanan kesin olmayan sonuçlara göre kendisinin 179 oy kazandığını ve Podujeve Belediye Meclisi azalığına seçilmeye hakkı olduğunu ileri sürmektedir. Ancak MSK tarafından 14 Aralık 2009 tarihinde açıklana nihai sonuçlara göre başvurucu 187 oy, diğer bir aday ise 192 oy kazanmıştı. Buna göre başvurucu Belediye Meclisine seçilmemişti.
8. Başvurucu, yerel seçimlerde oyların kasıtlı olarak manipüle edilmesinden veya yanlış hesaplanmasından dolayı zarara uğradığını ileri sürmektedir. Başvurucu, bu sonuçlarla ilgili olarak Seçim İtiraz ve İhbar Komisyonuna (SİİK) 17 Aralık 2009 tarihinde itirazda bulunmuştur.
9. SİİK'nin 495/2009 sayı ve 22 Aralık 2009 tarihli kararıyla başvurucunun itirazı reddedilmiştir. Başvurucu, SİİK'nin oyların gerçek durumunu dikkate almadığını ileri sürmektedir. SİİK kararında Merkez Seçim Komisyonunun 14 Aralık 2009 tarihinde seçim sonuçlarını onaylamış olduğundan sonuçların bağlayıcı olduğu belirtilmişti. Bu şekilde itirazı mesnetsiz olarak reddetmiş oldu.
10. Bu kararı kabul etmeyen başvurucu 29 Aralık 2009 tarihinde SİİK'ye yeni bir itirazda bulunduğunu bildirmektedir. Bu itirazına dayanak teşkil edecek oy sayım tablolarını da eklemiştir.

11. SİİK'nin A.Nr. 529/2009 sayılı kararında itirazın artık karara bağlanmış olan bir mesele ile ilgili olduğu ve ikinci şikâyeti kabul edilemez olduğu sonucuna varılmıştır.
12. Başvurucu bu karara karşı Kosova Yüksek Mahkemesine itirazda bulunmuştur. Kosova Yüksek Mahkemesi bu itirazı 12 Şubat 2010 tarihinde reddetmiştir. Yüksek Mahkemenin kararında nihai olmayan sonuçlarla nihai sonuçlar arasındaki uyumsuzluk veya itiraz sahibinin beklentileri MSK'ye karşı şikâyette bulunmak için bir gerekçe olamayacağı bildirilmiştir.

İstemın Kabul Edilirliğinin Değerlendirilmesi

13. Başvurucunun istemi hakkında karar verebilmek amacıyla Mahkemenin, öncelikle Anayasada belirtilen ve Anayasa Mahkemesi Hakkında Yasa ile İçtüzükte vurgulanan kabul edilebilirlik kriterlerinin yerine getirilip getirilmediğini değerlendirmesi gerekmektedir.
14. KI 73/09 sayılı Mimoza Kusari-Lila davasıyla ilgili 18 Mart 2010 tarihli Mahkemenin Kabul Edilmezlik Kararında demokratik toplumlar için serbest seçimlerin önemine vurgu yapılmıştır. Mahkeme bu karardaki bulgularına K1 09/10 sayılı Kimete Bikliqi – Merkez Seçim Komisyonu davasıyla ilgili 14 Aralık 2010 tarihli kararında da atıfta bulunmuştur. Bir önceki kararla ilgili bazı alıntıların aktarılmasında fayda var.

20. Kosova Anayasasının 45. Maddesi şunu belirlemiştir

Madde 45 [Seçme ve Seçilme Hakkı]

1. Mahkeme kararıyla bu hakka sınırlama konmadıkça, Kosova Cumhuriyetinin, seçim gününde bile olsa, on sekiz yaşını tamamlamış her vatandaşı, seçme ve seçilme hakkına sahiptir.

2. Oy kişiye has, eşit, serbest ve gizlidir.

3. Devlet kurumları, herkesin kamusal faaliyetlere katılma olanaklarını ve kamusal organların kararlarını demokratik şekilde etkileme hakkını desteklerler.

21. Anayasasının 22 Maddesine göre İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme ile Ek Protokolleri Kosova Cumhuriyetinde dolaysız uygulanır. Bunlar Ulusal Hukukun bir kısmıdır. Birinci Ek Protokolün 3. Maddesi serbest seçim hakkını güvence altına almıştır. "Halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde makul aralıklarla gizli oyla serbest seçimlerin..." yapılmasını güvence altına alır.

22. Kosova Cumhuriyeti Anayasasınının 123.2 Maddesi şunu belirlemiştir: "Yerel özerk yönetim, eşit, özgür ve doğrudan ve de gizli oylamayla yapılan genel seçimlerde seçilen temsil edici organlar tarafından uygulanır." Kosova Cumhuriyeti 03/L-073 sayılı Kosova Cumhuriyeti Genel Seçimleri Yasası ile 03/L-040 sayılı Kosova Cumhuriyeti Yerel Seçimleri Yasası'nı onaylayarak yerel ve genel seçimlerin yapılması için bir düzen sağlamıştır.

23. Seçme ve seçimde aday olma hakkı Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) içtihadında birbirinden ayrılırlar. Mahkeme, seçme hakkının etken, seçilme hakkının da edilgen olduğunu belirtmiştir. Başvurucu, seçilme

hakkının ihlal edildiği yönündeki tutumunu korumuştur. Ancak seçilme hakkı ile seçimde aday olma hakkı arasında fark vardır. AİHM İçtihadı ülkelerin seçim sistemlerinde hatırı sayılır bir faaliyet özgürlüğünün olduğunu ve seçim süreci ve seçim sonuçlarının ilan edilmesiyle ilgili geniş bir değerlendirme alanına izin verirler. Türkiye Birleşik Komünist Partisi – Türkiye davasında Mahkeme ülkelerin bu alandaki değerlendirmelerinde geniş bir alanın olduğunu, ancak Birinci Ek Protokol koşulları hakkında ülkelerin koydukları koşulların söz konu hakları kısıtlamadığı ve bu hakların özünü kendi etkilerinden mahrum bırakmadığı durumlarda Mahkeme bunları memnuniyetle karşılar; diğer yandan ülkeler tarafından konan bu talepler yasal bir amacın güdülmesi için dayatıldığında; kullanılan araçlar orantısız olduğunda son seçenek olarak karar verecek olan Mahkemedir (Sadak ve diğerleri (no.2) – Türkiye no.25144/94 davası AİHM 2002-IV kararı 31. Maddesi.

24. AİHM kararlarında serbest seçimlerin ve demokrasinin önemini sürekli vurgulamıştır. Aynı kararda Mahkeme şu görüşü bildirmiştir: ‘Demokrasi, özleşmede öngörülen yegâne siyasi model olarak karşımıza çıkmakta olup sözleşme ile tek örtüşendir.’ AİHM aynı kararda 6-7 Temmuz ve 18-19 Ekim 2002 tarihli oturumlarından çıkan 51 (Yönergeler) ve 52 (raporlar) Avrupa Demokrasi Komisyonu tarafından Venedik Komisyonu Yasası ile onayladığı İyi Uygulama Koduna atıfta bulunmuştur (190/2002 sayılı görüş, CDL-ADN (2002) 23 RTV). Venedik Komisyonu bu vesile ile şunu beyan etmiştir:

“Avrupa seçim mirasının dayandığı beş ilke şunlardır: seçimler evrenseldir, eşittir, gizlidir ve doğrudan oylama ile yapılır. Bunun dışında seçimler düzenli aralıklarla yapılmalıdır.”

25. Venedik Komisyonu seçimlerin seçim yasasını uygulayabilen bir organ tarafından yapılması ve denetlenmesi ve etkin bir itiraz sisteminin bulunması gerektiğini ortaya koymaktadır. Kosova’daki yasaya göre bu iki işlev MSK ve SİİK tarafından yapılmaktadır ve yasada öngörülen durumlarda mahkemeye başvurarak itiraz etme hakkı sağlanmıştır. Seçim Yasası ve kurallarında öngörüldüğü şekilde seçimlerin yapılması, sonuçların onaylanması, seçim süreciyle ilgili izin verilen itiraz ve şikâyetleri hüküm verme ile ilgili meseleleri çözmeye yetkili bu iki organdır. Bu organlar kalıcı ve bağımsızdır.

26. MSK ve SİİK’nin bu yetki ve sorumluluklara sahip olmalarının gerekçesi seçim sürecinde güvenliğin olması gerekir varsayımına dayanmaktadır. Seçim süreci güvenliği ihtiyacı ancak ağır ihlallerin işlendiği ve bu yükün ihlalin işlendiğini ileri sürenlerin üzerine düştüğü durumlarda seçimlerin iptalini gerektirir.

27. Seçim sürecinde Anayasa Mahkemesinin rolü Genel Seçim Yasası ile belirlenmiş olup bu yasanın 160.1 maddesinde “MSK, SİİK ve Anayasa Mahkemesine yapılan başvurular görüşülüp karar bağlandıktan sonra nihai seçim sonuçlarını açıklar” denmektedir. Bu Mahkemenin seçim sürecinde başka bir rolü olmayıp, Anayasa ile güvence altına alınan bireysel hak ve özgürlüklerin ihlal edildiği olağanüstü durumlar dışında, MSK ve SİİK kararlarını gözden geçirme yetkisine sahip değildir.

15. İstem hazırlanmasına götüren olayların ele alınması esnasında Anayasa Mahkemesi, başvurucunun Podujeve Belediye Meclisi için yapılan seçimlerden çıkan sonuçlarla ilgili memnuniyetsizliğine ilişkin bir SİİK kararına sahip olduğunu ortaya

koymuştur. Başvurucu SİİK'ye bir başka itirazda bulunmaya çabaladı, ancak SİİK başvuruçunun itirazının zaten görüşülmüş olduğuna karar vermiştir. Başvurucu SİİK'nin ikinci kararına karşı Yüksek Mahkeme nezdinde itirazda bulunmuş olup Yüksek Mahkeme yapılan bu itirazın mesnetsiz olduğuna karar vermiştir.

16. İçtüzüğün 36.1 ve 2 Kuralları şunları öngörmektedir:

Kural 36

Kabul Edilirlik Kriterleri

1. Mahkeme istemleri yalnız şu hallerde görüşebilir:

a) İtiraz edilen hüküm veya kararlar ilgili yasalarla belirtilen tüm hukuk yolları tüketildiği zaman;

b) Başvurucuya nihai etkin hukuki çözüm teslim edildikten sonra istemin dört ay içerisinde teslim edilmesi durumunda;

c) İstem açık bir şekilde isnat edildiği zaman.

2. Mahkeme, açıkça isnat edilmeyip aşağıdaki kanaatlere varması durumunda istemleri reddedecektir:

a) İlk görünüş ispatı ile gerekçelendirilmediği zaman;

b) Sunulan olguların herhangi bir şekilde Anayasa ihlali iddialarını gerekçelendirmediği zaman;

c) Mahkeme, başvuruçunun Anayasa ile güvence altına alınmış anayasal haklarının ihlal edilmediğini tespit ettiği zaman;

d) Başvuruçunun kendi iddiasını yeterli şekilde kanıtlayamadığı zaman.

17. Mahkeme, Anayasa ile güvence altına alınan bireysel hak ve özgürlüklerin ihlali bulunmadığı durumlarda MSK veya SİİK kararlarını yeniden görüşmeye veya değiştirmeye imkânı olmadığını hatırlatır. İhlalin meydana geldiğini kanıtlamak başvuruçunun görevidir. Kosova'da seçimin yapılış tarzıyla ilgili değerlendirme özgürlüğünü dikkate alarak Mahkeme, başvuruçunun deliller sunmadan başvuruda bulunmasından memnuniyetsizliğini dile getirerek istemin açıkça mesnetsiz olduğu gerekçesiyle reddine karar vermesi gerekmektedir.

BU SEBEPLERDEN DOLAYI

Anayasanın 113(7) ile Yasanın 20. maddesine ve İçtüzüğün 56(2) kuralına dayanarak Anayasa Mahkemesi, oybirliğiyle:

- I. İstem in kabul edilmez olarak REDDİNE karar vermiştir.
- II. İşbu karar Yasanın 20.4 maddesine uygun şekilde taraflara bildirilip Resmi Gazetede yayımlanır.
- III. Karar derhal yürürlüđe girer.

Raportör Yargıç

Anayasa Mahkemesi Başkanı

Ivan ukalović, imza

Prof. Dr. Enver Hasani, imza